

УДК 159.942:316.47

[https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2021.15\(60\).07](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2021.15(60).07)

ПСИХОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ФЕНОМЕНА ЕМОЦІЙНО-ЗНАЧУЩІ ВЗАЄМИНИ

Юрій Кашпур

кандидат психологічних наук, доцент,
завідуючий кафедри теоретичної та консультативної психології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
01601, Україна, м. Київ, вул. Пирогова, 9
yu.m.kashpur@npu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-0259-1137>

Христина Цьомик

аспірантка кафедри теоретичної та консультативної психології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
01601, Україна, м. Київ, вул. Пирогова, 9
kristipa@meta.ua, <https://orcid.org/0000-0001-6080-3786>

Анотація

У статті презентовано результати теоретичного та емпіричного дослідження змістовного наповнення поняття емоційно-значущих взаємин. Проаналізовано основні положення сучасної психологічної науки щодо розуміння визначеного феномена та окреслено складові такого виду стосунків. Результати дослідження отримано за допомогою анкети, яка складається з трьох смислових блоків. По першому блоку запитань на тему «Уявлення про феномен емоційно-значущих взаємин» виявлено, що асоціаціями до нашого ключового поняття є: кохання, любов, взаєморозуміння, повага, підтримка, довіра, вірність, взаємність та щирість, це вказує на те, що респонденти вбачають у емоційно-значущих взаєминах найкращі риси, які притаманні міжособистісним стосункам. Другий блок нашого опитування стосувався психологічного наповнення та складових емоційно-значущих взаємин. Найпоширеніші відповіді було згруповано у 5 категорій і отримали наступне наповнення емоційно-значущих взаємин в їх ієрархії: турбота, трепетне ставлення; схожі ціннісні орієнтації, емоційний відгук; достатній рівень комунікації; відвертість, довіра; повага та взаєморозуміння. Третій блок запитань стосувався руйнівних тенденцій та чинників, що визначають динаміку емоційно-значущих взаємин. Доведено, що вони можуть бути емоційно виснажливими, адже в них був виявлений цілий ряд атрибутів, які дестабілізують стосунки між партнерами. Проте третина респондентів свідомо заперечують таку можливість, а половина допускає лише в окремих випадках. Це свідчить про те, що в основі уявлень про останні присутні почуття з позитивною модальністю. У випадку наявності деструкції вони мають носити іншу назву. Отримані результати емпіричного дослідження дали можливість констатувати, що емоційно-значущі взаємини це – близькі взаємини зазвичай між партнерами, яким притаманна здатність втілювати в собі емоційно-ціннісне ставлення та викликати почуття в іншого через призму його життєвого досвіду.

Ключові слова: міжособистісні взаємини, емоційність, комунікація, візуальна симпатія, інтимність, емоційно-значущі взаємини.

Вступ

Світ, у якому людина проживає останні десять років — це складний простір, де відбувається неперервна череда процесів модернізації та нівелювання. З'являються новітні

технології, які оптимізують матеріальний стан речей та одночасно реорганізують духовність, одним із наслідків якої є руйнація міжособистісних взаємин як таких. У практичній психології для того, щоб налагодити клімат у сім'ї, а саме, відновити взаємостосунки необхідно дослідити взаємини між партнерами, зазирнувши у внутрішній світ особистостей, та їх бачення емоційно-значущих взаємин.

На сьогодні, проблема міжособистісних взаємин є досить популярною у психологічному просторі, оскільки живе спілкування замінюється віртуальним. Закономірно, що люди все більше втрачають навиків змістовно, гармонійно та продуктивно будувати взаємини. Форма їх комунікацій починає носити викривлений та опосередкований характер. В житті це ускладнює можливість переконатися, чи партнер конгруентно зрозумів свого співрозмовника. Виникають нові комунікативні бар'єри, нереалістичні очікування, та формуються упереджені установки. Поряд з цим все частіше в обігу фахівців-психологів актуалізуються поняття «деструктивних міжособистісних взаємин», «співзалежних взаємин», «автономних взаємин». В процесі динаміки взаємостосунків втрачається як емоційність, так і сама значущість означених взаємин.

Проблема формування міжособистісних взаємин є предметом багатьох психологічних досліджень у зарубіжних країнах, наприклад, В. Джеймс (Джеймс, 2011) досліджував аспект значущості у взаєминах, Дж. Мід (Mead, 2002) проаналізував та вивів «дзеркальне я», що є, на його думку, необхідною структурною одиницею у побудові взаємостосунків між людьми, Г. Салліван (Sullivan, 2002) вивів «міжособистісну теорію у психіатрії» та започаткував поняття «значущий інший», Е. Фромм (Fromm, 2003) зосереджував свої дослідження на пізнанні поняття «любов» у різних проявах, без якої міжособистісні взаємини не можуть бути доброзичливими, Р. Берн (Bern, 2016) досліджував проблеми спілкування, як одну з важливих критеріїв для розпізнання різновидів стосунків. Серед психологів СНД зазначеною вище проблемою з різних аспектів займалися різні психологи: вивчали поняття «психологічне ставлення» до ряду міжособистісних взаємин, за допомогою якого можна відстежити націленість партнера на певний характер взаємин (Мясищев, 2015); звертали увагу на дослідження значущості однієї людини для іншої, що може регулювати і важливість самих стосунків для партнерів (Богомолова, & Гительмахер, 2005; Ананьєв, 2008; Обозов, 2010; Бодалев, 2007); досліджували психологію взаємовідносин у малих групах у тому числі і у сім'ї (Рубинштейн, 2016); розглядали зміст та важливість спілкування для розвитку міжособистісних взаємин (Орбан-Лембрик, 2013; Ломов, 2013; Логинова, & Порванов, 2011) та ін.

В українських дослідженнях також актуалізується увага до проблеми міжособистісних взаємин, зокрема: деталізуються психологічні труднощі стосунків (Березовська & Ямчук, 2020; Гірняк & Глова, 2019; Журавльова & Коломієць, 2013); будується структурно-динамічна модель мезовиміру міжособистісних взаємин, до якої входять міжособистісне спілкування, взаємодія, оцінка, ставлення, мотиви (Жмайно, 2013); розкривається поняття взаємодії в контексті взаємозамін між людьми, які викликають трансформацію стосунків (Коломієць, 2018). Емоційний аспект у взаєминах досліджували зарубіжні вчені такі як К. Ізард (Изард, 2009), який одним з найперших досліджував саму природу емоцій їх класифікацію та приналежність, а також Дж. Грей (Грей, 2017), він детально простежив особливості взаємостосунків чоловіків і жінок у побутовому житті та підсумував, що емоційний компонент є понадважливим для підтримки міжособистісних взаємин на належному рівні. Р. Плущик (Plutshik, 2006) створив психоеволюційну теорію емоцій та дав таке визначення, яке безпосередньо пов'язане з міжособистісними взаєминами: «емоції - це механізми комунікації

і виживання, засновані на еволюційній адаптації. Комунікація відбувається за рахунок базових адаптивних реакцій, які є прототипами базових емоцій».

Серед вітчизняних вчених чільне місце у вивченні феномену емоційності у взаєминах посідають праці Л. Гозмана та інших, який досліджував психологію симпатії, та емоції як детермінанти (Гозман & Ажгихина, 2008; Зинченко & Моргун, 2004). Феномен значущості детально проаналізовано в дослідженнях А. Кроніка та Е. Кронік (Кронік & Кронік, 2010). До поняття «емоційно-значущі взаємини» зверталась відома фахівець з сімейної психології Л. Шнейдер, яка звертала свою увагу на формування здорових подружніх взаємин (Шнейдер, 2009).

В науковій літературі термін емоційно-значущі взаємини використовується довільно, без чіткого визначення. Для того щоб означене поняття посіло чільне місце на психологічній платформі, воно потребує більш детального дослідження.

Мета дослідження полягала в тому, щоб на основі емпіричного збору даних виявити змістовне наповнення поняття емоційно-значущих взаємин та з'ясувати, наскільки об'ємним є уявлення про означений феномен у пересічній особистості, яке емоційне наповнення вкладається в такого роду стосунки **Завдання** дослідження: 1) здійснити теоретичний аналіз соціально-психологічної літератури на тему міжособистісних взаємин; 2) емпірично дослідити за допомогою анкетування психологічну сутність феномену емоційно-значущі взаємини; 3) сформулювати визначення емоційно-значущі взаємини.

Методи дослідження

З метою збору емпіричних даних нами було організовано психодіагностичне дослідження, для якого розроблено спеціальну анкету, питання для якої підбиралися на базі аналізу теоретичних та практичних напрацювань з проблеми міжособистісної взаємодії у джерелах психологічного напрямку знань. Спочатку нами були відібрані більш як 150 тез, які б вказували на психологічну наповненість емоційно-значущих взаємин. Потім група з 12 експертів, до якої входили викладачі психології, психологи-консультанти, психологи-тренери, психологи-реабілітологи проаналізували цей перелік, виділивши 20 найбільш влучних та різнопланових висловлювань за цією темою, які б максимально охоплювали особливості предмету вивчення. Виокремивши повтори, ми об'єднали їх у три смислові блоки та модифікували у питальну форму. Орієнтирами для виділення смислових блоків стали наступні положення: уявлення про феномен емоційно-значущих взаємин, процесуальні аспекти взаємодії між партнерами та вплив руйнівних чи дестабілізуючих чинників. Таким чином для пілотажного дослідження було отримано опитувальник «Сутність емоційно-значущих взаємин», 26 питань в якому подавалися у хаотичному порядку, щоб уникнути упереджених відповідей. Питання були закритого та відритого характеру, що давало можливість отримати як статистичні дані, так і якісну ілюстрацію.

Збір емпіричних даних здійснювався протягом двох місяців у вигляді очної участі та дистанційно, за допомогою цифрового інструменту Googl-форми. Загалом у дослідженні прийняли участь 125 респондентів від 20 до 60 років серед яких 74 жінки та 29 чоловіків. Переважна більшість учасників (40%) – це особи від 20 до 30 років, 25% – від 30 до 40 років, 25% – від 40 до 50 років, 10% – старше 50 років.

Статистична обробка даних проводилася за допомогою порівняльного та відсоткового аналізів.

Результати дискусії

Вирішуючи завдання нашого дослідження ми проаналізували відповіді респондентів, які стосувалися *першого смислового блоку «Уявлень про феномен емоційно-значущих взаємин»*. Респонденти мали самостійно запропонувати асоціацію, яка виринає в їх уяві. Так, вивчення асоціативних рядів, які відгукуються на поняття емоційно-значущі взаємини показало, що у 70 % респондентів поряд з ним уявляється поняття кохання та любові, у 60% респондентів – згадується взаєморозуміння; у 50% – присутня асоціація з вірністю та довірою; у 40% респондентів актуалізуються асоціації з повагою та підтримкою; у 30% – з взаємністю та щирістю. Таким чином у свідомості людини найбільш суміжними за змістом є такі терміни, що включають емоційне тепло, носять взаємний характер, мають інтимний зміст та включають ціннісне ставлення до людини. Кожен при першому пред'явленні вкладає у це поняття ідеалізовані очікування та гармонійність. Варто відмітити, що з першого пред'явлення у жодного з респондентів не виникло негативних асоціацій, що підтвердило наше припущення щодо позитивних очікувань людини від емоційно-значущих взаємин.

Щодо сфери життя, в якій люди будують близькі взаємини, то 88 % опитаних вказали на сімейну сферу, як на домінуючу, 61% респондентів вказали на дружню; а 23% – вказали ще на ділову (респондентам потрібно було обрати одну або кілька запропонованих варіантів). Таким чином, прототипом емоційно-близьких взаємин є контакти у межах сімейної взаємодії. Людина прагне встановити такого роду взаємини, в якій відчуття комфорту та безпеки реалізувалися б в повній мірі, саме зі своїм подружнім партнером. На думку більшості це сфера, яка відкриває найбільше можливостей для реалізації інтимно-особистісних потенціалів особистості. Дружню взаємодію вона сприймає скоріш як альтернативну, але таку, що може компенсувати сімейну протягом всього життя. П'ята частина респондентів, намагається віднайти тісні значущі стосунки і у робочому середовищі, що свідчить про глибоку їх ідентифікацію з професійною сферою. Варто відмітити, що за умови відсутності близькості у сімейній сфері, у дружній вона виступатиме радше як компенсація невдачі, аніж гармонійне доповнення.

З метою визначення ступеня смислового значення емоційно-значущих взаємин, важливо було з'ясувати необхідність такої властивості, як інтимна близькість у такого роду взаєминах. Респондентам пропонувалося визначити від 1 до 10 балів по мірі збільшення необхідності.

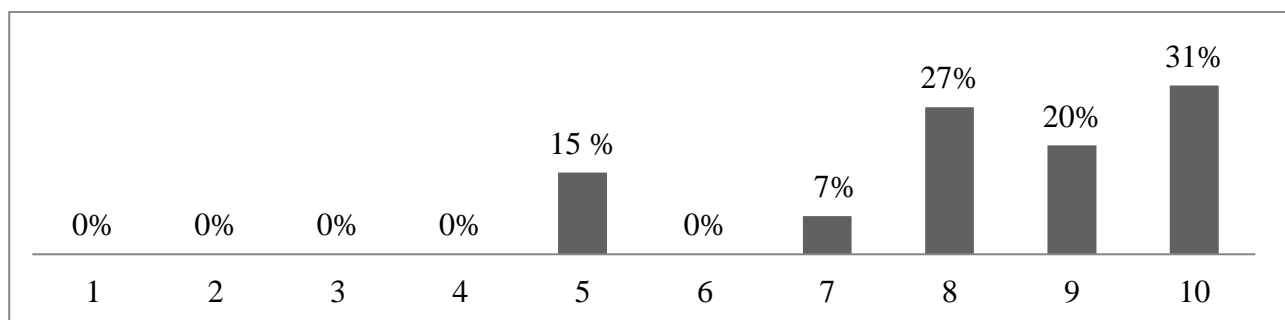

Рис. 1. Показник затребуваності інтимної близькості у емоційно-значущих взаєминах

На рис 1. за сумарною оцінкою 8-10 бальних оцінок, які виражали найвищу ступінь необхідності інтимної близькості в емоційно-значущих взаєминах, 78% респондентів виявили,

що така особливість є їх не від'ємною частиною. Для них наявність особливої уразливості та відвертості є обов'язковою складовим у відчуттях. Це свідчить про те, що особистість у більшості випадків очікує від партнера невиконання формальних ритуалів, а якогось глибокого відчуття «належності» та реалізації сексуальних потреб.

Припускаючи, що особистість може мати достатньо ресурсу, щоб реалізуватися у значущих стосунках не з одним партнером, а одночасно з кількома, ми сформулювали відповідне питання: «Чи можна мати емоційно-значущі взаємини з кількома партнерами одночасно?»

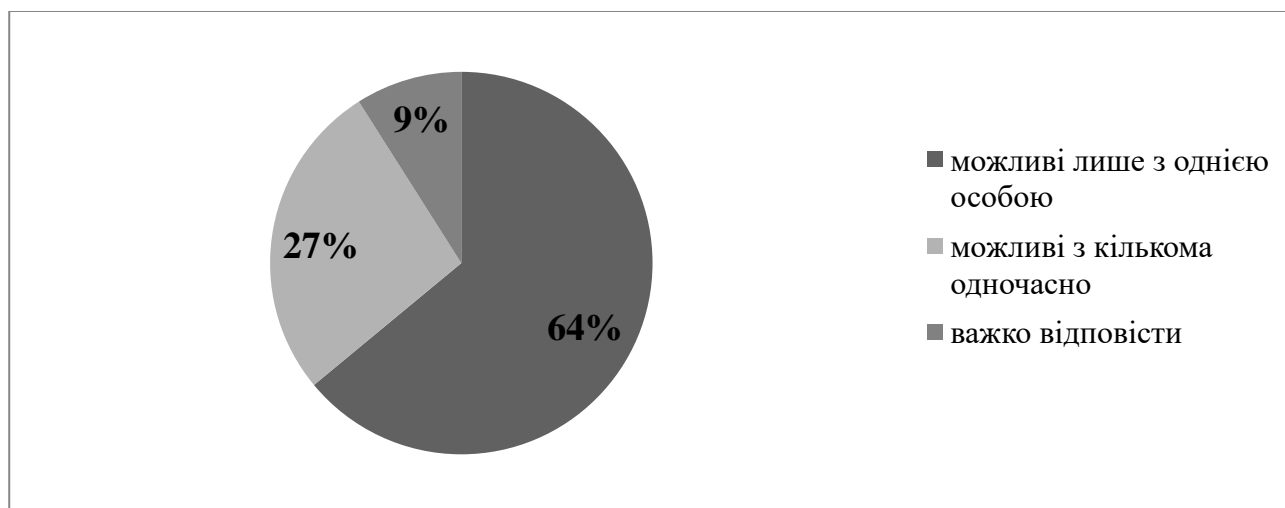

Рис. 2. Показники можливості розподілу уваги між об'єктами значущості

На рис 2. узагальнено показники, згідно з якими 64% опитаних з упевненістю заявили, що у їх свідомості продукується такий алгоритм, за яким близька людина повинна займати домінуючу частину їх уваги. На їх переконання рівномірний розподіл особистісних ресурсів між реципієнтами їх комунікації не можливий. Близька людина не може бути поставлена в один ряд з іншими важливими персонами. Для неї потрібно виокремлювати особливе місце в своєму житті та в ієрархії цінностей.

27% респондентів відповіли, що емоційно-значущі взаємини можливі з різними партнерами одночасно, наводячи приклад взаємин матері та дитини, родичів. 9% вказали, що важко відповісти. На запитання: «Чи легко побудувати емоційно-значущі взаємини?» 66,70% респондентів вказало, що побудова емоційно-значущих взаємин – є важкою працею, та потребує значних затрат як психологічного та і соціального характеру. Для більшості з них цінності емоційно-значущі взаємини набувають у результаті їх побудови. Затрачаючи час свого життя та ресурси, особистість все більше надає значення їм. Розірвати їх стає все складніше, а образ об'єкта прихильного ставлення все глибше вкарбовується в свідомість.

Ще цікавішими виявилися дані щодо потреби у партнерові, з яким вже встановлений тісний емоційний контакт. Так 86,7% досліджуваних відчувають сильну потребу в партнерові, а у разі його відсутності вони схильні до занепокоєння та втрати почуття безпеки. У них можуть виникати труднощі у виконанні повсякденних справ, а їх психоемоційний стан важко утримати врівноваженим. Такий алгоритм схожий на феномен прив'язаності, де дитина так само переживає ряд дестабілізуючих емоцій у разі зникнення матері. Але це питання потребує подальшого вивчення та перевірки ряду припущень.

Продовжуючи питання щодо розподілу уваги, виявлено 27,7% респондентів, які допускають можливість встановлення довірливих стосунків не з одним партнером. Цим самим вони акцентують на тому, що з кожним із обраних партнерів може бути чесно реалізована певна частина спільних інтересів та потреб. Ця частина респондентів стверджувала те, що вони здатні будувати близькі взаємини з усіма однаково відкрито, а іноді навіть змінювати їх ступінь значущості, в залежності від життєвих обставин. Це дозволяє їм, мати завжди шляхи відступу, якщо міжособистісні стосунки за якихось причин переживатимуть деструктивні зміни. На нашу думку, така позиція викликана наявністю у життєвому досвіді таких обставин, які змушували особистість переформатовувати ставлення до оточення і поступово втрачати здатність до концентрації прихильності. Стосунки у них частіше мають подвійні вигоди та спрямовані на задоволення перманентної потреби у безпеці, яку не в змозі зосередити на одній людині. Адже у їх думках постійно присутнє переконання щодо страху втратити не лише довіру, а залишитися самотнім. Припустимо, що це означає, що ці особи готові до такого формату взаємин, як вони заявили під час проведення дослідження. Можлива ілюзорність таких тверджень викликана їх бажанням бути у безпеці та позиціонувати себе у якості успішних у особистому житті, або ж про відсутність досвіду близькості у їх життєвій історії. Це питання потребує поглибленого вивчення і аналізу, бо містить у собі приховані мотиви людей.

А 8% опитаних не співвідносили це до власної персони через відсутність відповідної ситуації. Вони ніколи не співставляли такий вибір у своїх уявленнях. Радше приймали обставини і «пливли за течією». Чверть учасників експерименту відмітили, що вони не докладають особливих зусиль для побудови організації близькості. Проте вони відмічають, що серед їх знайомих в тих чи інших модифікаціях це питання є доволі важливим піднімає багато емоцій та психологічних затрат.

Другий блок нашого опитування стосувався психологічної консистенції та складових емоційно-значущих взаємин. Для подальшого дослідження багатогранності цього феномену важливо було з'ясувати, яке змістовне наповнення особистість суб'єктивно вкладає в нього (див. рис. 3)

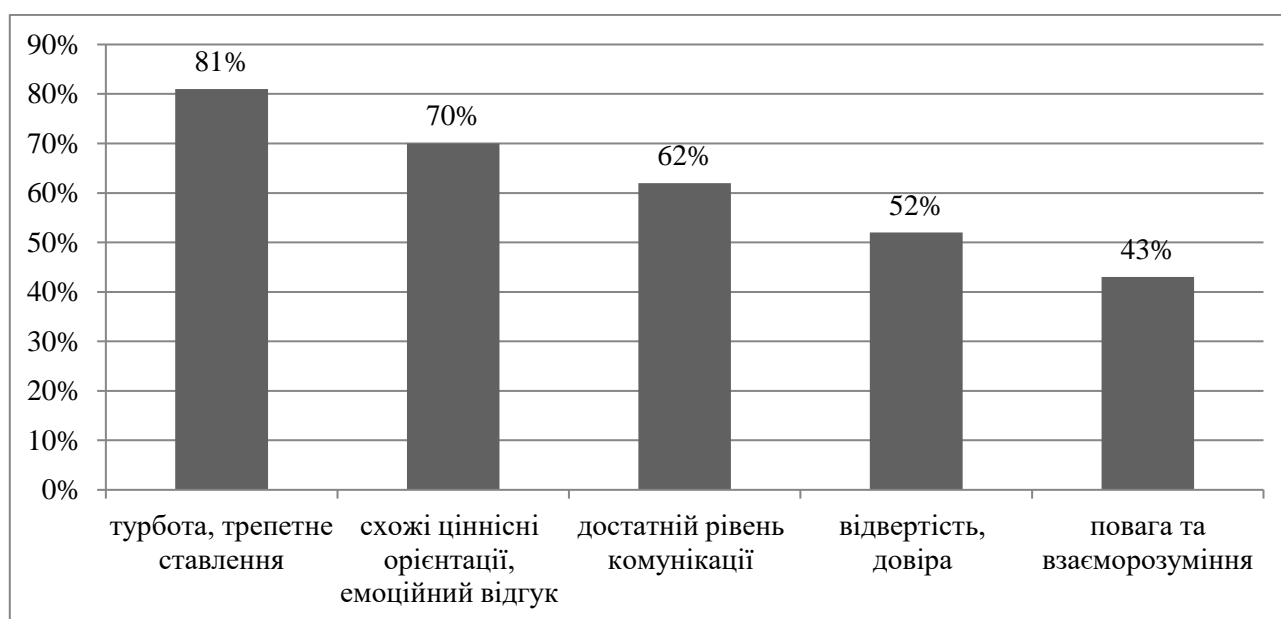

Рис. 3. Показники змістовного наповнення емоційно-значущих взаємин

Найпоширеніші відповіді на запитання: «Які, на вашу думку, є складові емоційно-значущих взаємин?» ми згрупували у 5 категорій в залежності від відсоткового показника. Тобто, найвищий відсоток отримали складові, які прозвучали у відповідях респондентів найчастіше, і найнижчий відсоток, які теж повторювалися, проте меншу кількість разів. Таким чином ми отримали наступні складові емоційно-значущих взаємин та їх ієрархію: турбота, трепетне ставлення (81% респондентів); схожі ціннісні орієнтації, емоційний відгук (70% респондентів); достатній рівень комунікації (62% респондентів); відвертість, довіра (52% респондентів); повага та взаєморозуміння (43% респондентів).

З огляду на отриманий понятійний ряд можна припустити, що більшість учасників опитування вкладають в зміст цього феномену глибинні переживання та якісно різні компоненти, що підтвердило наше припущення щодо інтегрованості такого року взаємин у свідомість особистості. Так людині важливо розуміти, що почуття, які вона виражає до партнера є взаємними. Тому вона не боїться розкривати свій інтимний простір та може розраховувати на ресурси іншого в стресовий для неї момент.

Окрім внутрішніх ціннісних орієнтирів у пілотажному дослідженні були присутні питання для визначення індуктивних зовнішніх ознак емоційно-близьких взаємин. Узагальнивши відповіді респондентів, було виявлено, що серед індикаторів у свідомості людей є, як вербальні, так і невербальні засоби спілкування, а саме: обійми, поцілунки, візуальний контакт, тримання за руку, поблажлива міміка чи емоції зацікавленості. Однією з найповніших відповідей була така: «Це поведінка на людях, врівноваженість спілкування, здатність пригасити конфлікт і перенести на домашнє обговорення, це увага до партнера, його потреб, запитів (що проявляється в тоні розмови, поглядах, дотиках), а не до реакції оточення. Причому це все має бути взаємним». Відтак, від емоційно-значущих взаємин людина очікує тактильності та уваги до власної персони.

Важливим аспектом дослідження стали зовнішні показники емоційно-значущих взаємин, за якими особистість може оцінювати ступінь близькості. Цікавим для нас стало питання щодо наявності зовнішньої симпатії між людьми для побудови емоційно-значущих взаємин. Для більшості респондентів (60%) візуальна симпатія є важливим атрибутом для встановлення емоційно-значущих взаємин. Таким чином, людина орієнтована на зовнішню привабливість, власний смак та, можливо, стереотипні уявлення про симпатію та красу. Проте 30% респондентів вказали, що візуальна симпатія не є важливою, 10% не можуть визначитися остаточно. Це означає, що симпатію у них можуть викликати вчинки, внутрішній світ партнера, самооцінка, тембр голосу і т.д. Для ілюстрації наведемо приклад коментаря одного з респондентів: «Частина виникає на основі взаємної симпатії, частина в процесі побудови самих відносин, випадкові контакти, ближче знайомство, потім дружба та/або кохання сприяють формуванню емоційно-значущих взаємин, при чому первинна значущість зовнішності. Тобто її роль не зникає». Цим самим, вказується на нестабільність тих чи інших елементів привабливості і самого феномену емоційно-близьких взаємин.

Оскільки комунікація є важливою складовою будь-яких взаємин ми досліджували, яке місце вона посідає конкретно у емоційно-значущих взаєминах. Так, дві третіх респондентів надали цьому показникові найвищого значення, а третина зафіксували його на рівні вище середнього. Жоден з учасників опитування не нівелював означений маркер. Отже, зміст та якість комунікативної сторони взаємодії також виявилася однією з найбільш затребуваних. Особистість прагне до вербального визначення свого ставлення, свідомого переживання емоцій, конкретики у висловлюваннях, використанні сленгових та поблажливих інтонацій.

Під час встановлення емоційно-значущих взаємин, співставляючи себе з партнером, особистість намагається окупувати частину його життєвого простору. Це є необхідною умовою, для частоти контактів та поглиблення взаємодії. Одні це роблять екологічно та з позиції поваги, а інші агресивно, незважаючи на рефлексію іншої людини. Це підтвердили 73,3% респонденти, які б хотіли хоча б частково володіти думками, планами та виборами об'єкту їх прихильності. А 20% учасників експерименту відкрито висловили, що вони поводять себе дуже авторитарно зі своїми партнерами. Відтак, відбуваються спроби заволоння свідомістю значущого Іншого, що нерідко призводить і до претензій та ревнощів.

Третій блок запитань стосувався руйнівних тенденцій та чинників, що визначають динаміку емоційно-значущих взаємин. Це питання потребує окремого більш широко вивчення. Проте в нашому пілотажному дослідженні ми не могли оминати кількох важливих аспектів. Тут нам важливо було з'ясувати, чи можуть бути емоційно-значущі взаємини емоційно виснажливими, чи характерні ревнощі та що може зруйнувати їх?

Так, половина респондентів (53%) зауважують, що значущі стосунки виснажливі бувають лише інколи. Це може бути пов'язано з тим, що, розвиваючи такого роду взаємини, людина все ж намагається орієнтуватися на конструктивність та відчуття комфорту. Якщо ж приємні емоції в стосунках зникають, то більшість намагається їх реформувати, позбутися, або просто не доводити їх до стану виснажливості. Третина (33,3%) респондентів відкидають таке поєднання взагалі. У свідомості людини це вже будуть інші взаємини, які не можна назвати емоційно-значущими. Проте ці дані дають право припустити, що у пересічній людини значущість асоціюється лише з позитивним емоційним фоном, що вказує на деяку ілюзорність її очікувань, або ж, з іншого боку, на необізнаність в специфіці цього феномену. Значущість, як властивість, яка має смисл і може впливати на особистість наповнюється різними за модальністю почуттями. Це підтвердили питання щодо одного з руйнівних чинників у нашому опитуванні – ревнощів. Так, 54% респондентів вказали, що сильно ревнують свого партнера. Чверть респондентів відчуває це почуття рідко або дуже ситуативно. Ревнощі викликані сумнівами у порядності свого партнера, чи непевністю в своїх силах, страхом втратити його, вказують, на висловлене вище припущення.

У наступному питанні, щодо чинників деструкції емоційно-значущих взаємин було названо цілий ряд явищ, які підтвердили, що людині більше притаманно вірити у позитивність своєї прихильності. Одночасно, це вказує і на крихкість взаємин, в яких присутній інтимний компонент. Серед основних чинників руйнації було названо брехню, недовіру та байдужість. Рідше означено невміння конструктивно підтримувати комунікацію та замикання в собі. Зауважимо, що широкого спектру синонімів не було виявлено. Відповіді носили переважно однаковий та стереотипний характер. Це свідчить про надійність виявлених даних, які будуть вивчатися у подальших наукових дослідженнях.

Висновки

Отже, за допомогою пілотажного дослідження, а саме, анкетування на тему «Сутність поняття емоційно-значущі взаємини» вдалося окреслити психологічну консистенцію емоційно-значущих взаємин та сформулювати первинне визначення цьому поняттю.

1. Здійснено теоретичний аналіз міжособистісних взаємин. Короткий психологічний словник (Шадських & Піча, 2006) визначає міжособистісні взаємини, як зв'язки між людьми, що суб'єктивно переживаються і об'єктивно виявляються в характері й

способах міжособистісної взаємодії, тобто взаємних впливів людей один на одного в процесі їхньої спільної діяльності та спілкування.

2. Досліджено психологічні особливості, притаманні емоційно-значущим взаєминам, за допомогою анкети, яка складалася з трьох смислових блоків. Першого смислового блоку – уявлення про феномен емоційно-значущих взаємин та його гіпотетичні складові. Другий блок нашого опитування стосувався психологічної консистенції емоційно-значущих взаємин. Для подальшого дослідження багатогранності цього феномену важливо було з'ясувати, яке змістовне наповнення особистість суб'єктивно вкладає в нього. Третій блок запитань стосувався руйнівних тенденцій та чинників, що визначають динаміку емоційно-значущих взаємин. Можемо підсумувати що, найперше емоційно-значущі взаємини викликають асоціації виключно з такими поняттями як кохання, любов, взаєморозуміння, повага, підтримка, довіра, вірність, взаємність та щирість, що вказує на те, що респонденти вбачають у емоційно-значущих взаєминах найкращі риси, які притаманні міжособистісним стосункам. Також було досліджено, що цей вид взаємин зазвичай формується у сім'ї і рідше між друзями. Найціннішим у емоційно-значущих взаєминах опитувані виділили взаєморозуміння, довіру, підтримку. Розрізнити емоційно-значущі взаємини поміж інших можна за допомогою проявів ніжності, обіймів, поцілунків, поглядів. Загалом були виявлені наступні складові емоційно-значущих взаємин: турбота, трепетне ставлення, схожі ціннісні орієнтації, емоційний відгук, достатній рівень комунікації, відвертість, повага та взаєморозуміння. Тобто емоційний компонент є одним із складових, проте не єдиним, щоб взаємини охарактеризувати як емоційно-значущі.

3. Сформульовано визначення поняття «емоційно-значущі взаємини»: це близькі взаємини зазвичай між партнерами, яким притаманна здатність втілювати в собі емоційно-ціннісне ставлення та викликати почуття в іншого через призму його життєвого досвіду.

Отже, простеживши сутність поняття емоційно-значущі взаємини, можемо констатувати, що відповідно до їх характеристики такі взаємини найбільше можливі саме у подружжі та мають свою специфіку. Тому перспективою подальших досліджень є визначення специфіки емоційно-значущих взаємин у подружжі.

Література

1. Ананьев, Б.Г. (2008). *Личность, субъект деятельности, индивидуальность*. Москва : Директ-Медиа.
2. Богомолова, Н.Н., Бодалев, А.А., & Гительмахер, Р.Б. (2005). *Основы социально-психологической теории. Учебное пособие*. Москва : Изд-во Международ. пед. академии.
3. Березовська, Л., & Ямчук, Т. (2020). Психологія міжособистісних взаємин подружньої пари. *Вісник Національного університету оборони України*, 56(3), 5–13. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2020-56-3-5-13>
4. Берн, Е. (2016). *Ігри, у які грають люди*. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля».
5. Бодалев, А.А. (2007). *Формирование понятия о другом человеке как личности*. Издательство Ленинградского университета.
6. Бодалев, А. А. (2004). О взаимосвязи общения и отношения. *Вопросы психологии*, 1, 122–127.
7. Британника, І.Е. (2007). *Encyclopædia britannica*. Британская энциклопедия. Режим доступу: https://en.wikisource.org/wiki/Index:EB1911_-_Volume_29.djvu
8. Вильям, Дж. (2011). *Психология*. Москва : Педагогика

9. Гірняк, А.Н., & Глова, І.М. (2019). Передумови формування гармонійної міжособистісної взаємодії в молодій сім'ї. *IV Міжнародна науково-практична конференція «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід»* (м. Тернопіль, 5–6 квітня 2019 р.), Т. 2. (с. 133–135). Тернопіль : Економічна думка. Режим доступу: <http://uf.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/TEZI-YUF-2019-T.-2.pdf#page=133>
10. Гозман, Л.Я., & Ажгихина, Н.И. (2008). *Психология симпатий*. Москва : Знание, 1(5).
11. Грей, Дж, (2017). *Мужчины с Марса, женщины с Венеры*. Софія.
12. Журавльова, Л.П., & Коломієць, Т.В. (2013). Структурно-динамічна модель мезовиміру міжособистісної взаємодії. *Освіта регіону*, 4(34), 275–279.
13. Жмайло, І.М. (2013). Міжособистісні взаємини як соціально-психологічна проблема. *Проблеми сучасної психології*, 22, 146–154.
14. Зинченко, В.П., & Моргунов, Е.Б. (2004). *Человек развивающийся. Очерки российской психологии*. Москва : Тривола.
15. Изард, К.Е. (2009). *Эмоции человека*. Москва : Изд-во МГУ.
16. Коломієць, Н. (2018). Теоретичний аналіз поняття взаємодія. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*, 58, 112–119. Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/58/14.pdf
17. Коломинський, Я.Л. (2003). *Соціальна психологія шкільного класу: наук-метод. посібник для педагогів та психологів*. Мінськ : ООО «ФУА інформ».
18. Кроник, А.А., & Кроник, Е.А. (2010). *В главных ролях: вы, мы, он, ты, я*. Москва : Мысль.
19. Ломов, Б.Ф. (2013). *Методологические и теоретические проблемы психологии*. Москва : Directmedia.
20. Мясичев, В.Н. (2015). *Психология отношений*. Воронеж : Модэк.
21. Орбан-Лембрик, Л.Е. (2013). *Соціальна психологія*. Київ : посібник Академвидав.
22. Обозов, Н.Н. (2010). *Возрастная психология: юность и зрелость*. Санкт-Петербург : СайВеда.
23. Рубинштейн, С.Л. (2016). *Бытие и сознание*. Санкт-Петербург : Питер.
24. Шадських, Ю.Г., & Піча, В.М. (2006). *Психологія: Короткий навчальний словник: терміни і поняття*. Львів : Магнолія.
25. Шнейдер, Л.Б. (2009). *Психология семейных отношений*. Москва : Апрель-Пресс, ЭКСМО-Пресс.
26. Fromm E. (2003). *The Art of Loving: A Study of the Nature of Love*. New York : Harper and Brothers.
27. Mead, G.H. (2004). *The philosophy of the present*. Amherst : Prometheus Books.
28. Sullivan, H. (2002). *The Psychiatric Interview (Norton Library)*. New York : WW Norton & Co
29. Plutshik, R., 2006. *Psychophysiology of individual differences with special reference to emotions*. Annual New York : Acad Science.

References

1. Anan'ev, B.G. (2008). *Lichnost, subekt dejatel'nosti, individualnost [Personality, subject of activity, individuality]*. Moscow : Direkt-Media [in Russian].
2. Bogomolova, N.N., Bodalev, A.A., & Gitel'maher, R.B. (2005). *Osnovy socialno-psihologicheskoy teorii. (uchebnoe posobie). [Foundations of socio-psychological theory. Tutorial]*. Moscow : Izd-vo Mezhdunar. ped. Akademii [in Russian].
3. Berezovska, L., & Yamchuk, T. (2020). Psykholohiia mizhosobystisnykh vzaiemyn podruznoi pary [Psychology of міжособистісних mutual relations of the married couple.]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*, 56(3), 5–13. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2020-56-3-5-13> [in Ukrainian].
4. Bern, E. (2016). *Igri, u jaki grajut ljudi [Games peolple play]*. Kharkiv: Knizhkovij klub “Klub simejnogo dozvillja” [in Ukrainian].

5. Bodalev, A.A. (2007). *Formiravanie ponjatija o drugom cheloveke kak lichnosti* [Forming of concept about other man as personality]. Izdatelstvo Leningradskogo univesiteta [in Russian].
6. Bodalev, A.A. (2004). O vzaimosvjazi obshhenija i otnoshenija [About intercommunication of communication and relation]. *Voprosy psihologii*, 1, 122–127 [in Russian].
7. Brytannika, I.E. (2007). *Encyclopædia britannica*. Brytanskaia entsyklopedyia, Incorporated. [https://en.wikisource.org/wiki/Index:EB1911 - Volume 29.djvu](https://en.wikisource.org/wiki/Index:EB1911_-_Volume_29.djvu) [in Russian].
8. Viliam, Dzh. (2011). *Psyhkholohiia* [Psychology]. Moscow : Pedahohika [in Russian].
9. Hirniak, A.N., & Hlova, I.M. (2019). Peredumovy formuvannia harmoniinoi mizhosobystisnoi vzaiemodii v molodii simi [Pre-conditions of forming of harmonious міжособистісної cooperation are in young family]. IV Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Ukraina v umovakh reformuvannia pravovoi systemy: suchasni realii ta mizhnarodnyi dosvid» (m. Ternopil, 5–6 kvitnia 2019.), T. 2. (pp. 133–135). Ternopil : Ekonomichna dumka. Retrieved from <http://uf.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/TEZI-YUF-2019-T.-2.pdf#page=133> [in Ukrainian].
10. Gozman, L.Ja., & Azhghina, N.I. (2008). *Psihologija simpatij* [Psychology of liking]. Moscow : Znanie, 1(5) [in Russian].
11. Grej, Dzh. (2017). *Muzhchiny s Marsa, zhenshhiny s Venery* [Men from Mars, women from Venus]. Dzh. Grej. K.: Sofija [in Russian].
12. Zhuravlova, L.P., & Kolomiets, T.V. (2013). Strukturno-dynamichna model mezovymiru mizhosobystisnoi vzaiemodii [Structural-dynamic model of mesodimension of interpersonal interaction]. *Osvita rehionu*, 4(34), 275–279 [in Ukrainian].
13. Zhmailo, I.M. (2013). Mizhosobystisni vzaiemyny yak sotsialno-psykholohichna problema. [Interpersonal relationships as a socio-psychological problem]. *Problemy suchasnoi psykholohii*, 22, 146–154 [in Ukrainian].
14. Zinchenko, V. P., & Morgunov, E. B. (2004). *Chelovek razvivajushhijja. Ocherki rossijskoj psihologii* [Man developing. Essays on Russian psychology]. Moscow : Trivola [in Russian].
15. Izard, K.E. (2009). *Jemocii cheloveka. (per. s angl.)* [Human emotions]. In L.Ja. Gozman, & M.S. Egorova (Eds.). Moscow : Izd-vo MGU [in Russian].
16. Kolomiets, N. (2018). Teoretychnyi analiz poniattia vzaiemodii [Theoretical analysis of the concept of interaction] .*Psyhkholoho-pedahohichni problemy silskoi shkoly*, 58, 112–119. Retrieved from http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/58/14.pdf [in Ukrainian].
17. Kolomytskyi, Ya. L. (2003). *Sotsialna psykholohiia shkilnoho klasu: nauk-metod. posibnyk dlia pedahohiv ta psykholohiv* [Social psychology of school class: science-method. manual for teachers and psychologists]. Mynsk : OOO “FUA inform” [in Ukrainian].
18. Kronik A.A., & Kronik, E.A. (2010). *V glavnyh roljah: vy, my, on, ty, ja.* [Starring: you, we, he, you, me]. M.: Mysl'. [in Russian]
19. Lomov, B.F. (2013). *Metodologicheskie i teoreticheskie problemy psihologii.* [Methodological and theoretical problems of psychology]. Directmedia [in Russian]
20. Miasyshchev, V.N. (2015). *Psyhkholohiia otnosheni* [Psychology of relationships]. Voronezh : Moscow [in Russian].
21. Rubynshtein, S.L. (2016). *Bitye y soznanye* [Being and consciousness]. Pyter [in Russian].
22. Orban-Lembrik, L.E. (2013). *Sotsialna psykholohiia* [Social Psychology]. Kyiv : Akademvydav [in Ukrainian].
23. Obozov, N.N. (2010). *Vozrastnaja psihologija: junost i zrelost* [Age psychology: youth and maturity]. Saint Petersburg : SaiVeda [in Russian].
24. Shadskykh, Yu.H., & Picha, V.M. (2006). *Psyhkholohiia: Korotkyi navchalnyi slovnyk: terminy i poniattia.* [Psychology: A short educational dictionary: terms and concepts]. Lviv : “Mahnoliia” [in Ukrainian].
25. Shnejder, L.B. (2009). *Psihologija semejnyh otnoshenij* [Psychology of family relations.]. Aprel-Press, JeKSMO-Press [in Russian].

26. Fromm E. (2003). The Art of Loving: A Study of the Nature of Love. New York : Harper and Brothers.
27. Mead, G.H. (2004). The philosophy of the present. Amherst : Prometheus Books.
28. Sullivan, H. (2002). The Psychiatric Interview (Norton Library). New York : WW Norton & Co
29. Plutshik, R., 2006. Psychophysiology of individual differences with special reference to emotions. Annual New York : Acad Science.

PSYCHOLOGICAL ESSENCE OF THE CONCEPT OF EMOTIONALLY-SIGNIFICANT RELATIONSHIP

Yuriy Kashpur

**Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Theoretical and Counseling Psychology**

National Pedagogical Dragomanov University
9, Pyrohov Str., Kyiv, Ukraine, 01601

yu.m.kashpur@npu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-0259-1137>

Khrystyna Tsomyk

Postgraduate student of the Department of Theoretical and Counseling Psychology

National Pedagogical Dragomanov University
9, Pyrohov Str., Kyiv, Ukraine, 01601

kristipa@meta.ua, <https://orcid.org/0000-0001-6080-3786>

Abstract

The article presents the results of theoretical and empirical research of the content of emotionally significant relationship concept, analysis of the main provisions of modern psychological science to understand a particular phenomenon and outlines the components of this type of relationship. The results of the study were obtained using a questionnaire consisting of three semantic blocks. The first block of questions on “The idea of the phenomenon of emotionally significant relationships” revealed that the associations to our key concept are: love, affection, mutual understanding, respect, support, trust, loyalty, reciprocity and sincerity, this indicates that respondents see in emotionally significant relationships the best features that are inherent in interpersonal relationships. The second block of our survey concerned the psychological consistency and components of emotionally significant relationships. The most common answers were grouped into 5 categories and received the following scope of emotionally significant relationships in their hierarchy: care, reverence; similar value orientations, emotional response; sufficient level of communication; openness, trust; respect and understanding. The third block of questions concerned the destructive tendencies and factors that determine the dynamics of emotionally significant relationships. It was found that they can be emotionally exhausting because they contain a number of attributes that destabilize the relationship between partners. However, a third of respondents deliberately deny this possibility, and half allow it only in some cases. This suggests that the basis of perceptions of the latter are feelings with a positive modality. In case of destruction, they must bear another name. So, emotionally significant relationships are close relationships, usually between the partners who have the ability to embody an emotional and value attitude and evoke feelings in a partner through the prism of their life experience. **Keywords:** interpersonal relationships, emotionality, communication, visual sympathy, intimacy, emotionally significant relationships

Подано 25.08.2021

Рекомендовано до друку 22.09.2021